Jocių pradinė mokykla (Tauragės r.) – daugiau nei pusę amžiaus buvęs kaimo šviesos židinys

Laima ŠIMKŪNAITĖ-PIKČIŪNIENĖ

Šį rudenį sukanka 100 metų, kai prie Jūros upės įsikūrusiame Jocių kaime (Tauragės r.), čia gyvenusio šviesuolio Augustino Albrekto (1884–1975) ir jo žmonos Barboros Albrektienės namuose, buvo atidaryta 52 metus (nuo 1926 iki 1978-ųjų) veikusi pradinė mokykla.

Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešosios bibliotekos kraštotyros fonde saugomas šios mokyklos įkūrėjo proanūkės Aistės Juozaitytės-Liekienės 1993 m. parengtas kursinis darbas „Jocių pradinės mokyklos istorija“. Neseniai biblioteką pasiekė ir A. Albrekto anūkės, tauragiškės mokytojos Elenos Žumbakytės-Juozaitienės asmeninis istorinių nuotraukų albumas. Elena yra dėkinga visiems mokytojams, kurie jos senelio įkurtoje kaimo mokykloje mokė šio krašto vaikus. Išsamesnė Jocių pradinės mokyklos istorija skaitytojams yra pristatoma bibliotekoje.

Jocių kaimas

Manoma, kad Jocių vietovės pavadinimas kilęs iš pavardės Jocys (Jocas). Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais čia jau būta dvaro, kuris, kaip ir kaimas, priklausė Karšuvos valsčiui. Dvarą nuo 1775 m. dvarą valdė Mankevičiai, kurie už dalyvavimą 1863–1864 m. sukilime buvo ištremti į Sibirą. 1905 m. dvaras atiteko grafams Moliams (*Mohl*).

1915 m., kraštą okupavus vokiečiams ir Tauragei smarkiai nukentėjus, apskrities centras pusmečiui buvo perkeltas į išpuoselėtą Jocių dvarą. Lietuvos Respublikos valdžia dvaro žemes išdalijo vietos gyventojams, o dvaro centrą pardavė Jonui Gaižauskui. Sovietų valdžia savininką įkalino, o dvarą nacionalizavo. Pokario metais dvaro pastatai buvo nugriauti, išliko tik parkas. Kaip ir daugelis kitų Lietuvos mažų gyvenviečių, šiandien Jociai yra nykstantis kaimas.

Augustinas ir Barbora Albrektai

Mokyklos įkūrėjas – tremtinys Augustinas Albrektas

XX a. pr. Jociai mokyklos neturėjo, o iki artimiausių mokyklų buvo 6–8 kilometrai kelio. Savos mokyklos labai reikėjo ne tik Jocių, bet ir aplinkinių Matiškių, Šaukėnų bei kai kurių kitų kaimų gyventojams.

Jocių pradžios mokyklą į savo namus priėmusio A. Albrekto gyvenimas nebuvo lengvas. Jis gimė 1884 m. gegužės 22 d. Jocių kaimo valstiečių šeimoje, kurioje augo dešimt vaikų. Būdamas neįgalus, sulaukęs vos aštuonerių metų amžiaus jis pradėjo tarnauti grafo Molio dvare. Iš pradžių ganė dvaro kiaules, žiemą kūrendavo krosnis. Berniukas svajojo tapti siuvėju, tad, kiek ūgtelėjęs, dvylikametis vaikinukas paliko dvarą ir pradėjo mokytis amato.

Mokėsi pas keletą siuvėjų. Kai kurie jų mokinį ir išnaudodavo, bet vaikinukas kantriai siekė savo tikslo ir, būdamas gabus bei darbštus, per gana trumpą laiką tapo geru siuvėju ir pradėjo verstis šiuo amatu. Jis papildomai yra dirbęs ir zakristijonu, dešimt metų giedojo Pagramančio bažnyčios chore. Vėliau išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas (JAV) ir ten dirbdamas siuvėju, dalyvaudamas įvairių organizacijų veikloje praleido dešimt metų. Tuo laikotarpiu jis susipažino su taip pat emigracijoje gyvenusia iš Šiaulių kilusia Barbora Urbietyte, pamilo ją ir vedė.

1920 m. Augustinas ir Barbora grįžo į Lietuvą, apsistojo Jocių kaime. Čia, iš grafo Molio nusipirkę žemės, pradėjo kurti savo ūkį, statyti gyvenamąjį namą, ūkinius pastatus. 1921 m. jiems gimė duktė Bronė. 1922 m. jų kuriamoje sodyboje jau stovėjo tvartas ir gyvenamasis namas, kuriame po kelerių metų pradėjo veikti Jocių kaimo pradžios mokykla.

A. Albrektas buvo patyręs, ką reiškia gyventi beveik nemokant skaityti ir rašyti (jis pats mokėjo tik pasirašyti, o skaitė sunkiai). Gerai suprasdamas mokslo reikšmę jis ėmėsi iniciatyvos įkurti mokyklą Jociuose, tad rinko tėvų, kurie norėjo, kad Jociuose veiktų mokykla, parašus, valdžios įstaigas

Pirmoji Jocių pradinės mokyklos mokytoja Sofija Barkauskaitė. 1928 m.

derino reikalus, susijusius su mokyklos įsteigimu, vėliau rūpinosi mokyklos klasių įrengimu ir inven-

(Nukelta į 22 p.)

Pirmieji Jocių pradžios mokyklos mokiniai kartu su mokytoja S. Barkauskaite (viduryje). Šalia jos dešinėje sėdi šešiametė Bronė Albrektaitė

Augustinas Albrektas ir jo dukra Bronė Albrektaitė-Žumbakienė su savo šeimos nariais tremtyje 1958 metais

Jocių kaimo vaikai kartu su mokytoja pradinės mokyklos klasėje. Nuotrauka iš Samoškų šeimos albumo

toriumi. Kai kurie tėvai iš pradžių abejojo, ar verta leisti vaikus į mokyklą. Augustinas, kalbėdamas su jais, aiškindavo, kad mokslas būtinas.

Mokyklai tada patalpų buvo ieškota ir Jocių dvare pas Gaižauskus, tačiau dvarininkai nesutiko jos įsileisti į savo sodybą – ponia Gaižauskienė esą pasakiusi: „Vaika obūlus išvogs iš soda“. Išgirdęs tai, pasitaręs su žmona Augustinas nutarė pasiūlyti mokyklai užleisti dalį savo gyvenamojo namo patalpų.

Jocių pradžios mokykla duris atvėrė 1926 m. rudenį. Viename nedidelio Albrektų namo kambaryje buvo įrengta klasė, kitame gyveno mokytoja. Likusiame trečiame kambaryje susispaudę gyveno patys namo šeimininkai. Kad būtų kiek laisviau, Albrektai kieme įsirengė virtuvę.

Mokyklai reikėjo ne tik patalpų, bet ir baldų. Mokinių tėvai pagamino suolus. Augustinas padirbino vieną suolą vaikams bei stalą ir kėdę mokytojai. Suolai buvo nudažyti įvairiomis spalvomis: vienas – raudona, kitas – šviesiai mėlyna, o likusiųjų viršus buvo juodas, apačia geltona.

Pirmaisiais mokslo metais mokyklą lankė 30 mokinių. Jų amžius buvo nuo šešerių iki aštuoniolikos metų. Kadangi iki pilno mokyklos skaičiaus trūko vieno mokinio, mokyklą pradėjo lankyti ir Albrektų šešiametė dukrelė Bronytė.

Jocių pradinė mokykla antraisiais mokslo metais tapo ir kaimo suaugusiųjų švietimo vieta – čia pradėjo veikti dar ir vakarinė mokykla. Vakarais joje vykdavo dvi arba trys pamokos. Suaugusieji, šiek tiek pramokę skaityti ir rašyti, prasidėjus ūkio laukų sezonui, mokslus metė. Vakarinė mokykla Jociuose veikė dvejus metus.

1932 m. rudenį mokykla persikėlė į Jocių sodyboje A. Albrektao šeimos lėšomis pastatytą naują namą. Išlaikyti mokyklą buvo sudėtinga. Valsčius pakankamai tam reikalingų lėšų neturėjo, tad ir už patalpų nuomą, aptarnavimą bei šildymą malkomis jis ne visada atsiskaitydavo laiku.

B. ir A. Albrektų dukra Bronė Albrektaitė-Žumbakienė yra pasakojusi, kad jai augant kaimo jaunimas buvo linksmas, mėgo dainuoti, net prieš pamokas kartais užtraukdavo dainą, prie jų prisidėdavo ir gerą

Nuotraukoje kairėje – Jocių pradinės mokyklos mokiniai ir mokytoja. Pirmas iš dešinės stovi Fabijonas Vaivada. Metai nežinomi. Nuotrauka iš Linos Misiulytės archyvo

balsą turėjęs A. Albrektas. Po pamokų vaikai namo patraukdavo būriais ir taip pat dažnai dainuodami.

Albrektų šeimos tolimesnis likimas

Atrojo pasaulinio karo laikotarpiu B. ir A. Albrektų šeimą užklupo skaudžios nelaimės. 1943m. mirė Augustino žmona Barbora Albrektienė, o 1948 m. gegužės 22 d. A. Albrektas ir jo duktė Bronė kartu su kitais šeimos nariais buvo ištremti į Sibirą (Irkutsko srities Zimos rajoną). Trėmė dėl to, kad, atseit, esą turtingi, turi du gyvenamuosius namus (valdžia nekreipė dėmesio į tai, kad viename jų veikė mokykla). Sunkios Sibiro klimato sąlygos neigiamai paveikė jau senyvo amžiaus A. Albrekto sveikatą. Būdamas tremtyje jis dažnai sirgdavo, o kai pakildavo iš lovos, kiek sustiprėdavo, sėsdavo prie siuvimo mašinos, kad galtų užsidirbti duonai.

Į gimtąjį Jocių kaimą jis sugrįžo 1960 m., o kiti šeimos nariai vėliau – praėjus porai metų. Iš turėtų santaupų suremontavęs savo gyvenamąjį namą, Augustinas planavo čia vėl įleisti šaknis. Tam nebuvo lemta išsipildyti – kolūkio valdžia jį išvarė iš savų namų. Tada prasidėjo klajoklio gyvenimas. Eidamas iš vienos sodybos į kitą jis, jau būdamas senyvo mažiaus, žmonėms siūdavo ir taisydavo drabužius, už tai gaudamas nakvynę ir pavalgyti.

A. Albrektas mirė 1975 m. rugsėjo mėnesį. Palydėti šviesuolio į jo paties žemėje įkurtas Jocių kapinaites susirinko ne tik giminės ir kaimynai, bet ir tuometiniai Jocių pradinės mokyklos mokiniai kartu su mokytoja Aldona Alijošiene.

Augustino pradėtą darbą tęsė artimieji, patys siekę mokslo ir mokę kitus. Dukra Bronė mokėsi Tauragės mergaičių amatų ruošos mokykloje, anūkė Elena Žumbakytė-Juozaitienė Sibire baigė Pedagogikos institutą, o Lietuvoje – Vilniaus universitetą, proanūkė Aistė Šiauliuose studijavo pedagogiką.

Permainingi okupacijų metai

Kaip ir visos Lietuvos, taip ir Jocių kaimo mokyklos gyvenimą pakeitė 1940 m. sovietų okupacija. Buvo uždrausta dėstyti tikybą, iš mokyklų pašalinti tautiniai ir religiniai simboliai, reikalauta, kad būtų švenčiamos sovietinę ideologiją atitinkančios šventės, veiktų spaliukų ir pionierių būreliai. Tokiomis sąlygomis keitėsi ir mokyklos darbo tradicijos.

ŠVIETIMO MINISTERIJA

PAŽYMĖJIMAS

Jocių pradinės mokyklos baigimo pažymėjimas, išduotas 1946 m. Teodorai Šimkūnaitei

Jocių pradžios mokykla veikė ir Antrojo pasaulinio karo metais.

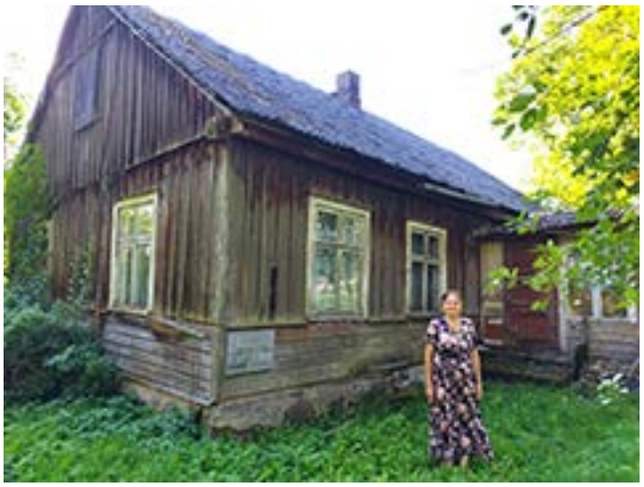
1944 m. rudenį sugrįžus sovietų valdžiai, Lietuvoje vėl keitėsi švietimo sistema, buvo įvestas rusų kalbos mokymas, pradinė mokykla tapo keturmete. Sovietmečiu mokytojai Jociuose keitėsi gana dažnai. Tie, kurie neįtikdavo valdžiai, patirdavo spaudimą ir turėdavo palikti darbą. Skaudžių pokyčių neišvengė ir mokyklos bendruomenė: 1948 m. gegužės 22 d. kartu su A. Albrekto šeima iš Lietuvos buvo ištremta ir mokytojo Alfonso Stančiko šeima.

Mokytojų Jociuose būta visokių – vien iki šiol tik geru žodžiu minimi, o kalbant apie kitus pasako, jog jie buvo pernelyg griežti, net fizines bausmes taikydavo.

Mokytojai ir mokyklos gyvenimas

Per 52 mokyklos gyvavimo metus Jocių pradinėje mokykloje dirbo 18 mokytojų. Pirmoji mokytoja buvo Sofija Barkauskaitė. Ji čia dirbo nuo 1926 metų iki 1932-ųjų rudens. Tai buvo jauna, energinga mokytoja, mėgusi knygas ir rankdarbius. Ji skatino vaikus daug skaityti. 1932 m. ištekėjusi tapo Micke-

(Nukelta į 24 p.)

Paskutinė Jocių pradinės mokyklos, uždarytos 1978 m., vedėja – mokytoja Aldona Ivanauskaitė-Alijošienė prie Augustino Albrekto pastatyto mokyklai skirto pastato. 2023 m.

vičiene ir išvyko dirbti į Sartininkus. Baigianti karui ji su šeima pasitraukė į Vakarus, o vėliau įsikūrė JAV.

Kai 1932 m. rudenį duris atvėrė naujasis A.Albrekto pastatytas Jocių mokyklos pastatas, čia pradėjo dirbti 4 metus Jociuose mokytojavusi Ona Stasiškytė. B. Albrektaitė-Žumbakienė apie ją yra kalbėjusi kaip apie labai veiklią pedagogę, rengusią vaikams Kalėdų eglutes, kūrusią spektaklius, mokiusią rankdarbių, kartu su vaikais gaminusią žaisliukus. Ji rūpinosi, kad kaimo vaikų gyvenimas būtų turiningesnis, palaikė ryšius su kaimo jaunimu, vyresnio amžiaus žmonėmis, organizuodavo jiems vakarėlius, kuriuose būdavo vaidinama. Tarpukariu mokykloje buvo švenčiamos Kalėdos, Motinos diena, Vasario 16-oji, Velykos, Sekminės, Trys Karaliai ir kitos šventės. Mokslo metų pabaigoje vykdavo mokyklos šventė, per kurią vaikai tėveliams ir kitiems renginio dalyviams rodydavo, ką yra išmokę (dainuodavo, šokdavo, sportuodavo ir demonstruodavo savo darbus). Mokykla turėjo nedidelę bibliotekėlę. Nors joje knygų kasmet vis daugėjo, skaitančiųjų buvo nemažai, tai jos greitai susidėvėdavo.

1971 m. mokyklos vedėja tapo Aldona Ivanauskaitė, vėliau čia darbavosi Aldona Alijošienė (ji buvo paskutinė Jocių padinės mokyklos vedėja).

Einant metams kaime gyventojų mažėjo, tad valdžia nutarė 1978 m. rugpjūčio 31 d. mokyklą uždaryti.

Jocių pradinės mokyklos mokytojai

Sofija Barkauskaitė-Mickevičienė,
Ona Stasiškytė-Stelmokienė,
Aleksandra Urbonaitė,
Vincas Galminas,
Angelė Zemeckaitė,
Alfonsas Stančikas,
Kazė Masiulytė,
Ona Martutaitytė,
Sofija Prialgauskienė,
Elena Chmieliauskaitė,
Z. Dirginčius,
Jadvyga Alijošienė,
Aloyzas Šukys,
Zosė Kaminskienė,
Salomėja Liuksaitytė,
Margarita Popendikytė,
Nijolė Paulikaitė,
Aldona Ivanauskaitė-Alijošienė.

Mokykla, kuri liko žmonių atmintyje

52 metus veikusi Jocių pradinė mokykla tiek pat laiko buvo neatsiejama Jocių ir aplinkinių kaimų gyvenimo dalis. 1993 m. užrašytuose prisiminimuose tuomet 70-metis Jocių gyventojas A. Fetingis pasakoja: „Mes būtume buvę visiški beraščiai, nemokėtume net laikraščio paskaityti, jei ne ta mokykla.“ Šie žodžiai geriausiai atskleidžia, kas žmonėms tais laikais buvo kaimo mokykla. Joje mokėsi kelios Jocių kaimo gyventojų kartos.

Jocių mokyklos istorija yra ir mano pačios vaikystės, šeimos bei gimtojo krašto atminties dalis. Joje mokiausi aš, mano broliai, tėtis, kaimynai ir giminės, todėl tokie brangūs yra prisiminimai apie šią mano pirmąją mokyklą, mokytoją Aldoną Alijošienę. Vėliau mano gyvenimo kelyje dar kartą susipynė šios mokyklos istorija ir asmeninė patirtis – Tauragės 4-ojoje vidurinėje mokykloje (dabar – Žalgirių gimnazija) mano auklėtoja ir rusų kalbos mokytoja buvo Jocių mokyklos įkūrėjo A. Albrekto anūkė Elena Juozaitienė. Norisi, kad ši atmintis neišnyktų, kad ir ateinančios kartos žinotų, kokią reikšmę Jociams ir aplinkiniams kaimams turėjo maža, bet žmonių gyvenimus keitusi mokykla.

***

Šios publikacijos autorė – ne tik mokėsi Jocių pradinėje mokykloje. Ji, pamilusi knygas, pasirinko švietėjos kelią – tapo biblioteininke ir dirba Tauragės Birutės Baltrušaitytės viešosios bibliotekos bibliografe.